

STRUCTURA PERSONALULUI MILITAR ȘI CIVIL AL REGIMENTULUI DE GRANIȚĂ NR. 13 VALAHO-ILIR PE PERIOADA 1805—1817

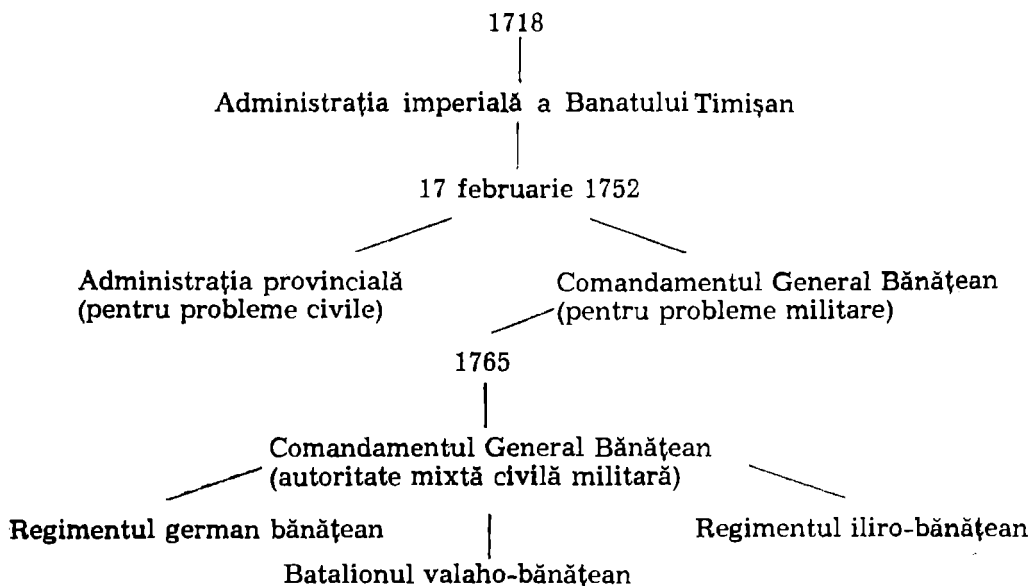
Alexandru Horvath

Prima autoritate administrativă provincială a Banatului după 1717 a fost Administrația imperială a Banatului Timișan. Ea a fost compusă din militari și civili.

În atribuțiile administrației imperiale intrau: probleme politice, sociale, economice și militare. Acest sistem administrativ de început se schimbă radical ca urmare a rescrip-tului aulic din 17 februarie 1752,

separându-se administrația civilă de cea militară, în urma căreia s-au format Administrația Provincială a Banatului, pentru probleme civile și Comandamentul General Bănățean, cu sediul central în Timișoara, pentru probleme militare.

Putem schematic reprezenta această evoluție prin următoarea structură:

Pentru a se putea trece la organizarea militară a confiniului s-a făcut recensământul populației din granița militară. Din cauza numărului mic de bărbați considerați apti pentru serviciul militar, organiza-

rii s-au mulțumit să formeze două batalioane și două companii. Desigur, la aceasta a contribuit și numărul redus de localități care s-au asociat la confinul militar grănice resc. În 1762 numai 34 de localități

lănașene au fost cuprinse în unitățile militare preconizate. Numărul localităților a crescut la 66 în 1773, și în fine numărul localităților pe companii să ajungă la 99.

Efectivul unei companii era de 210 de militari iar cele 16 companii au totalizat 2.880 de militari. Sediul Batalionului nr. 1 a fost stabilit la Mehadia. În 1775 Batalionul din Mehadia s-a contopit cu Regimentul iliric din Banatul sîrbesc, formînd Regimentul valaho-iliric cu sediul în Biserica Albă. În 1804 însă, sediul regimentului a fost mutat la Caransebeș, totalizînd 16 companii la început și 160 de grăniceri în fiecare companie.

Complexitatea atribuțiilor pe care le avea Comandamentul regimentului se reflectă în diversitatea documentelor care s-au păstrat atît la Arhivele Statului Timișoara, cît și la Arhivele Statului Caransebeș. Dintre aceste documente spicînd doar cîteva: acte de relații de proprietate, legislația confiniară, diferite activități industriale și agricole, activitatea breslelor, negoțul, tirgurile, lucrări hidrotehnice, de irigare și cabalizare, exploatarea pădurilor, acte judecătorești etc.

Din multitudinea de documente existente am selecționat doar cele care se referă la personalul militar și civil al Comandamentului regimentului, cit și al companiilor, cu prîns în diferite activități economice și sociale, de administrare și supravegherea graniței. Din statistica elaborată de noi, în baza evidenței personalului militar și civil din administrația regimentului și a companiilor, a rezultat că în perioada 1805 — 1817 numărul personalului militar și civil: administrativ, economic, silvic, sanitar și de învățămînt a crescut de la 215 de persoane la

608 numai la sediul central al comandamentului, iar la companii, de la 304 de persoane la 331. Cea mai importantă creștere a cunoscut efectivul utilizat în activități economice de la 96 de persoane cît erau inițial, în 1806, la 223 în 1817. Numărul persoanelor în activitatea administrativă a comandamentului regimentului nu reprezintă în permanență o cifră evolutivă, ci una variabilă, în fiecare an, în fiecare lună și chiar în fiecare săptămînă. Creșterea sau scăderea personalului ocupat în unele activități, mai ales economice, depindea de anotimp, de sezon și de zonă. O creștere simțitoare se producea în general spre toamnă și iarnă, cînd locuitorii satelor nu se mai ocupau cu agricultura și se întinsificau unele activități de exploatare a pădurilor, iar începînd cu luna aprilie-mai numărul personalului ocupat scădea. În unele compartimente personalul angajat era constant. Printre aceste compartimente pot fi enumerate: personalul funcționăresc — administrativ, sănătate, învățămînt, poliția grănicerească, personalul vămii etc.

În fruntea majorității compartimentelor, de preferință în cele economice, administrative, de paza și supravegherea vămii au fost numiți ofițeri administrativi și operațivi. Din punct de vedere etnic au fost preferați ofițeri de origine germană, cehă, sîrbă sau maghiară. Ofițerii și subofițerii români din aceste compartimente ocupau funcții intermediare — administrative sau funcționărești. La compartimentul economic, majoritatea lucrătorilor erau români din diferitele zone ale confiniului militar, localnici din circumscripția companiilor grănicerești. O altă categorie de lucrători erau cei de la construcții. La acest compartiment numărul personalului era

mai constant, fluctuația lucrătorilor nu era însemnată, iar creșterea nu reprezintă, în perioada pe care o analizăm, mai mult de 10—15 persoane. Personalul silvic și de exploatare forestieră prezintă o variație mai importantă. În perioada anilor 1805—1817 personalul folosit s-a dublat, ajungând de la 55 la 125 de lucrători¹. Schimbări neesențiale au avut loc și în personalul administrativ 5—7 persoane, personalul din învățământ 11—16 persoane, personalul sanitar 30—35 de salariați, cei de la comandamentul de cordon și de vamă 52—56 și polițiști 9—12 persoane. Numărul invalizilor de război și al pensionarilor era aproape constant: 82—84 de invalizi și 7—10 militari în rezervă².

Situația personalului pe naționalități ne arată că în afara lucrătorilor la compartimentele: economie, construcții și exploatare forestiere, unde majoritatea, cca. 80 % erau români, în rest situația personalului angajat, pe naționalități, era echilibrată mai puțin personalul din învățământ, unde ponderea efectivului era de naționalitate germană, 12 cadre didactice, iar cadrele celelalte erau recrutate dintre sârbi sau cehi. În perioada analizată nu am găsit decât în 1816 cadre didactice de origine română înregistrate la școlile din graniță³.

Ofițerii pensionari în marea lor majoritate erau cei care au fost transferați în perioada organizării confiniului militar grăniceresc și

care au deținut funcții importante la un moment dat, rămânând la dispoziția Comandamentului regimentului pentru orice eventualitate. Printre pensionari îi găsim pe: Friderich Braun, Martin Kalezova, Schivka Raici, Ioniță Anca, Iozef Takács, Milenko Noviesici și pe Iancu Goga⁴.

Structura personalului administrativ, funcționăresc, economic la companii prezintă următoarea situație, aproape invariabilă în perioada 1805—1817. Numai cu ocazia unor lucrări ocazionale se va modifica structura numerică și națională a personalului militar și civil din administrația companiilor.

EFFECTIVUL PERSONALULUI MILITAR ȘI CIVIL⁵ PE COMPANII (1813)

1. Compania Iasenova	23 de persoane
2. Compania Cusița	36 "
3. Compania Pojejena	26 "
4. Compania Svinița	19 "
5. Compania Sacalovăț	18 "
6. Compania Bozovici	35 "
7. Compania Prigor	25 "
8. Compania Plavișevița	15 "
9. Compania Topleț	80 "
10. Compania Globurău	19 "
11. Compania Cornea	30 "
12. Compania Petnic	28 "
13. Compania Teregova	30 "
14. Compania Slatina	30 "
15. Compania Caransebeș	47 "
16. Compania Ohababistra	34 "

NOTE:

¹ Fil. Arh. Stat. Caransebeș, fond. Regimentul de graniță nr. 13 Caransebeș pach. 1—12 pe anii 1805—1817, vezi și anexele 1, 4, 5, 6.

² ibidem, vezi anexele 1, 2.

³ ibidem, vezi anexa nr. 3

⁴ ibidem, vezi evidența nominală a personalului din graniță. Față de peri-

oadele anterioare anul 1816 face excepție. Aici vom găsi 3 învățători români: Septimie Simion, Nicolae Pitic și Mihăiță Preda.

⁵ ibidem, vezi evidența personalului din granița militară.

⁶ ibidem, vezi pach. 9/1813.

ANEXA NR. 1

Anul	Total personal	Efectiv pe companii	Personal economic	Personal administrativ	Personal învățămînt
1805	215—* 223	—	180	7	16
1806	214— 224	—	98— 180	7	16
1807	214— 245	—	180	6	16
1808	—	—	—	—	—
1809	408— 416	—	180	8	13
1810	439— 447	—	194— 196	8	11
1811	546— 556	304— 315	204— 222	4— 7	15
1812	550— 556	305— 318	203— 216	4— 5	13— 14
1813	550— 562	305— 318	203— 218	4— 5	13— 14
1814	553— 561	305— 318	215— 218	4— 5	13— 14
1815	603— 618	306— 320	205— 207	5— 6	13— 14
1816	603— 614	306— 324	218— 229	5— 6	13— 14
1817	595— 608	275— 331	217— 223	5— 6	14

* minim—maxim de date lunare.

ANEXA NR. 2

Anul	personal construcții	personal silvic	personal navigant	personal sanitar	cordo comando	polițiști
1805	38	55	1	38	—	—
1806	52—* 55	55	1	32	—	—
1807	36— 54	53— 55	1	33	—	—
1808	—	—	—	—	—	—
1809	54	55	1	32	—	—
1810	54	55	1	32	—	—
1811	49— 50	51— 55	1	32— 33	52— 54	9— 10
1812	50— 53	51— 55	1	41— 43	52— 54	10
1813	50— 53	55— 57	1	38— 49	52— 54	10
1814	50— 58	55— 65	1	38 41	53	11— 12
1815	50— 52	108— 110	1	36— 38	49— 53	—
1816	48— 50	107— 110	1	41— 42	49— 53	—
1817	45— 48	104— 125	1	33— 35	50— 56	—

* minim și maxim de date lunare

ANEXA NR. 3

Anul	Total invalizi	Total pensionari	Personal complementar	Alte categorii
1805	93— 94	8	8	71
1806	87— 94	8	8	70— 88
1807	85— 87	7	15	75— 79
1808	—	—	—	—
1809	83— 91	7	8	21— 22
1810	84—	7	8	84— 90
1811	93— 94	8	8	—
1812	87— 94	8	8	—
1813	85— 87	7	8	—
1814	82— 84	7	8	—
1815	91	10	8	—
1816	91	10	8	—
1817	91	10	8	—

ANEXA NR. 4

PERSONALUL ECONOMIC

ANUI	ian.	febr.	mart.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sept.	oct.	nov.	dec.
1805	180	180	180	—	—	—	—	—	—	96	96	96
1806	98	96	96	—	—	—	—	—	—	—	180	180
1807	180	180	96	94	—	—	—	—	96	96	96	180
1808	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180
1809	180	180	180	96	—	—	—	—	—	—	180	100
1810	180	194	194	194	—	—	—	—	—	—	196	196
1811	—	216	221	221	219	—	—	—	—	—	—	216
1812	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	216	216
1813	211	209	209	213	208	203	203	215	—	—	—	218
1814	218	217	216	217	216	215	215	216	216	—	—	—
1815	—	—	—	—	—	—	—	—	—	205	207	—
1816	—	222	222	229	222	218	220	218	219	—	226	218
1817	221	222	223	—	220	220	—	—	218	—	—	217

Pentru perioadele necompletate nu avem date.

ANEXA NR. 5

PERSONALUL SILVIC

Anul	ian.	febr.	mart.	apr.	mai.	iun.	iulle	aug.	sep.	oct.	nov.	dec.
1805	51	51	51	52	53	53	53	54	55	55	55	55
1806	55	55	55	51	51	52	52	53	54	54	55	55
1807	55	55	55	54	54	53	52	53	54	53	54	54
1808	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1809	51	51	51	52	53	53	53	54	54	55	55	55
1810	55	55	55	51	51	52	52	53	53	53	54	53
1811	55	54	54	53	53	53	52	53	53	53	54	55
1812	55	55	55	51	51	52	52	53	54	54	55	55
1813	57	57	58	57	56	56	56	56	56	56	55	55
1814	55	55	57	53	58	53	64	63	56	56	55	55
1815	55	56	57	58	64	65	70	75	80	93	108	108
1816	108	108	107	106	105	108	109	109	108	108	109	107
1817	107	107	108	107	107	107	107	108	108	108	109	110

ANEXA NR. 6

PERSONALUL CONSTRUCȚII

Anul	ian.	febr.	mart.	apr.	mai	iun.	iulie	aug.	sep.	oct.	nov.	dec.
1810	39	38	39	41	38	41	39	39	39	—	—	—
1811	40	49	49	49	49	49	—	—	—	—	—	—
1812	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	51
1813	51	51	51	51	—	50	—	—	—	—	—	—
1814	50	50	50	51	51	51	50	51	51	51	51	50
1815	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	53	53
1816	49	—	—	—	—	—	46	48	50	49	49	49

EFFECTIVUL DIN 1812 PE NAȚIONALITĂȚI

compartimentul	români	germani	maghiari	sârbi	cehi	alții
învățămînt	—	12	—	1	2	—
vama	—	9	2	3	2	1
polițiști	2	2	3	2	2	—
comandamentul de cordon	25	3	3	2	—	7
personal auxiliar la cordon	4	3	2	3	3	—
personal sanitar la cordon	4	8	2	6	2	3
personal construcții	25	1	—	7	3	—
economic	11	2	2	14	17	—
exploatări pădure	2	5	—	—	7	—

FUNCTII INDEPLINITE ÎN CADRUL REGIMENTULUI, COMPANIILOR ȘI COMPARTIMENTELOR

REGIMENT:

Comandant de regiment, colonel
locțiitor cdt. de regiment, major
administrator, maior

controlori 11, ofițeri, subofițeri
personal sanitar: 3

COMANDAMENTUL DE CORDON:

Comandant de cordon, maior sau
căpitan locțiitor cdt. de cordon,
căpitan
ofițeri în total 3
subofițeri 24
militari 27

COMPARTIMENTUL SILVIC

Director silvic, inginer silvic
ingineri 2

maștri 2. pădurari 4

COMPARTIMENTUL ECONOMIC:

Director, ofițer
adjunct, ofițer
șef de compartiment, inginer
tehnicieni 4

POLIȚIA DE GRANIȚĂ:

Comandant de poliție, căpitan
locțiitor cdt., locotenent
subofițeri 10

COMPANII:

Comandant de companie,
ofițer: maior, căpitan, locotenent
locțiitor comandant,
locotenent, subofițer
învățători
șef de gardă.

CONTROL VAMĂ:

director, ofițer — mai, căpitan

La structure de personnelle militaire et civile dans le Regiment de Frontiere nr. 13 valaho-illyr (1805—1817)

Resumé

Notre étude avec le titre „La structure de personnelle militaire et civile dans le Regiment frontiere nr. 13 Valaho-Ilyr“ elle a but droit par a illustré les préoccupations du Comandament de regiment pour assurer les besoins économiques et sociales. La manière comment ses personnelles été structuré dans les department et dans ses divisions par numéro et, par nationalités, ainsi comment s'ensuire dans les évidences des archives de le regiment de frontiere nr. 13. Par c'est élaboration nous appelons par les tous les documents existent et les évidences statistiques et nominales. Pourquoi c'est étude ce ne pas vrais á longs? Les explications avait derivé dans le text, nous avons rézume les aspects statistijue de la personnelles, l'après suivre une documentation plus en plus complet au future.